

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 4:18
סוף זמני ק"ש - 8:55
9:31 -
סוף זמן תפלה - 10:25
דף היומי לשבת: סנהדרין י"א

בס"ד, עש"ק פ' מקץ - שבת חנוכה - שנת תשפ"ה לפ"ק

פרשת מקץ

הרי שגם אצל גשמים, אם יורדים במקום שאינם נצרכים, אין תועלת מהם. רק אם יורדים כחץ אל המטרה יש הנאה מהם.

ואולי לזה כיוון משה רבינו בפרשת האזינו כשאמר יערוף כמטר לקחי - דהיינו שביקש שדבריו יכנסו ישר למוחות וללבות [העם].

גם בנוגע לחנוכה מצינן חשיבות של כיוון בדייקנות: ההלכה היא ש'הדלקה עושה מצוה' (שבת כב:), או"ח ס' תרע"ה סע' א) ואם מדליקים במקום שאינו ראוי להדלקה ומעבירים את המנורה למקום כשר, אין יוצאים ידי חובת המצוה.

וכן הרבה שאלות בנוגע להדלקת נרות סובבות על כיוון המקום שנחשב 'ביתו' של המדליק באותו הלילה, דאם מדליקים בבית שאינו נחשב כביתו, אין יוצאים ידי מצות הדלקת נרות.

וגם לענין יסודות האמונה, בזמן החשמונאים יצאו כח של 'מתיוונים', דהיינו יהודים שחשבו שאפשר לצרף ולערוב חכמת התורה עם חכמה יונית. אבל זה הדבר שאי אפשר. 'פותרים היו - אבל לא לפרעה' - דבר כזה הוא סוג דת (religion) - אבל אין זה יהדות.

בשם הגר"ח זצ"ל מבריסק נאמר דאף מי שנולד בין הגויים ולא נתגדל בסביבה של תורה עתיד ליתן דין וחשבון על אמונות ודיעות כוזבות משום דמציאות הבורא היא כל כך ניכרת עד שכל בני אדם חייבים לבוא לידי הכרה זו מעצמם, "א נעביך אפיקורס איז אויך אן אפיקורס". על כל אדם מוטל החוב לקלוע אל המטרה בענייני אמונות ודיעות.

נר חנוכה בפתח הבית

בספר מועדי השנה כתב הג"ר יחיאל מיכל שטערן שליט"א: מצוה מן המובחר להדליק נר חנוכה אצל הפתח, ותהי' מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. ובשעה שעובר אדם בפתח, נמצא מסובב כולו במצוות.

והנה יש בתורה עוד מצוה שקשורה בפתח: כשעבד עברי אינו רוצה להשתחרר אחרי שש שנים, מגישים אותו אל הפתח לרצונו את אונן. ורש"י שם אומר: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסח ה' על בתי ישראל שסומנו בדם אשר על המשקוף ועל שתי המזוזות, והוציא את בני ישראל משעבוד מצרים על מנת שיהיו עבדי ה' ולא עבדים לעבדים. והנה הלך עבד זה וקנה אדון לעצמו - ראוי הוא להרצו בפניהם [בפני העדים].

"ויהי מקץ שנתיים ימים" (מא:א). אחז"ל (ב"ר פפ"ט:ב): "ודבר שפתים אך למחסור" (משלי יד:לג), ע"י שאמר לשר המשקים 'זכרתני' והזכרתני' ניתוסף לו שתי שנים.

בספר שנים מקרא לבעל טללי אורות איתא: רמז על כך אומר הכלי יקר: עיקר הטענה על יוסף היתה אמירתו לשר המשקים "אם זכרתני", אשר ממנה יכול ה' להשתמע כאילו תקוותו לצאת מבית האסורים תלויה באותה זכירה, ואם לא יזכירהו שר המשקים, אזי אבדה תקוותו. על כך יצאה בת קול שאמרה: 'תשכח'. ו'תשכח' בגימ' 'אם זכרתני'.

ומדוע נענש להשאר בבית האסורים דוקא שנתיים? כי ימות השנה הם שס"ה ימים, לכן נוספו לו שנתיים, כמנין 'תשכח' [בערך].

טעם נוסף למנין שנתיים ימים, אומר התוספת ברכה: אומרת הגמ' (ברכות נח:): אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חודש. הרי ששיעור 'זכירה' הוא י"ב חודש, וקודם לכן עדיין שולט באדם כח הזכרון. וכיון שביקש יוסף משר המשקים ב' פעמים שיזכרהו, וכל 'זכירה' היא י"ב חודש, נענש מדה כנגד מדה, ששכח אותו שנתיים ימים.

"ויספר פרעה להם את חלומו ואין פותר אותם לפרעה" (מא:ח). ופירש"י: "ואין פותר אותם לפרעה" - פותרים היו אותם, אבל לא לפרעה וכו' שהיו אומרים: שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר.

החסרון כאן ה' שלא היו קולעים אל המטרה ומכוונים לאמיתה של החלום הנוגע לפרעה. פותרים היו - אבל לא לפרעה.

בספר כאל תערוג על המועדים (עמ' תק"ל) מובא מהג"ר אי"ל שטיינמן זצ"ל: הנה בברכת "אתה גבור" משתמשים בשם גשמים, דאומרים "ומוריד הגשם", אבל כאן בבקשה [למה] אומרים "ותן טל ומטרי"?

וי"ל דשם שמזכירים את גבורות ה', הגבורה היא בעצם הורדת הגשמים, ומשום הכי אומרים: "ומוריד הגשם", אבל כאן [כששואלים בברכת "ברך עלינו"], שזו בקשה על ירידת הגשמים, מזכירים את הגשמים בלשון "מטרי", ואומרים "ותן טל ומטרי" שזה לשון 'מטרה' (goal, target), דהיינו בקשה שהגשמים ירדו במקום הנצרך.

ומה שמוסיפים לבקש "על פני האדמה" יש לומר שזה לאפוקי שלא ירדו בים וכדומה במקומות שאין מזה תועלת הנצרך לבני אדם וכו', עכ"ל.

אף עתה, בחנוכה, לא רצו בני ישראל להשתעבד שיעבוד רוחני לעם היווני, כי חפצו להשאר אך ורק עבדי ה'! על כן תעמוד גם מנורת החנוכה בפתח, אצל הדלת והמשקוף, שיעידו גם עתה כי עבדי ה' אנו, ואיננו מקבלים עול זרים, כי אם עול מלכות שמים בלבד.

נר חנוכה המנגן

בספר כאיל תערוג - מועדים מהג"ר אי"ל שטיינמן זצ"ל איתא: ובשאלה אודות נר המנגן, שיש מתחתי מנגנון המנגן, וחוט ברזל שנכנס לאורך הנר, וע"י חום האש מתחמם הברזל ומפעיל המנגנון ומנגן. והשאלה היא מכיון שאסור להשתמש בנרות חנוכה, וכאן הרי משתמש באש של המצוה לחמם הברזל שינגן המנגן.

ואמר רבינו דלשיטת רש"י הטעם שאסרו להשתמש לאורה משום שלא יאמרו לצרכו הדליקה, אפשר לודן שלא אסרו חז"ל אלא הנאה מהאור שזהו המצוה, ולא מחימום האור. שוב העירוני דכן מדויק לשון הגמ' דאסור להשתמש 'לאורה', ודו"ק (זכרון יוסף ח"א עמ' מה").

בענין אם מותר להתחיל חזרת הש"ץ בפחות מתשעה שומעים שיכולים לענות

בירושלמי (ברכות פ"ז ה"ז) למדו דכל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה מגזירה שוה: נאמר כאן "תוך" [ונקדשתי בתוך בני ישראל] - (ויקרא כב:לב), ונאמר להלן "תוך" [ויבואו בני ישראל לשבור בר בתוך הבאים] (בראשית מב:ה). מה תוך האמור להלן [ויבואו בני וגו'] - עשרה, אף כאן [בדבר שבקדושה] - עשרה. בבבלי (מגילה כג:) למדו גזירה שוה מ'ונקדשתי בתוך בני ישראל' ל'הבדלו מתוך העדה' (במדבר טז:כא) ואתיא "עדה" "עדה" דכתיב אצל המרגלים: "עד מתי לעדה הרעה הזאת" (שם יד:כו). מה להלן עשרה, אף כאן עשרה.

והנה דנו הפוסקים אודות מה שקורה הרבה פעמים שבבית הכנסת נמצא מנין מצומצם ובזמן חזרת הש"ץ נמצא אחד שמאריך בתפילת הלחש, אם מחוייבים להמתין עד שיגמור זה תפילתו כדי שיהיו תשעה שומעים ומכוונים לחזרת הש"ץ, או שאפשר להתחיל חזרת הש"ץ גם כשזה היחיד עודנו מאריך בתפילתו.

בשו"ע בדיני חזרת הש"ץ (או"ח סי' קכ"ד סע' ד') איתא: כששליח צבור חוזר התפילה, הקהל יש להם לשתוק ולכוון לברכות שמברך החזן ולענות אמן. ואם אין תשעה מכוונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה וכו'.

בהל' ברכות השחר (או"ח סי' נ"ה סע' ו') איתא: אם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם או שהוא ישן, אפילו הכי מצטרף עמהם.

ובט"ז (סק"ד) חולק על השו"ע וס"ל דאין ישן מצטרף.

ועיין בס' תהילה לדוד (סי' נ"ה) שכותב דמדברי הט"ז מבואר דאם אחד מעשרה מתפלל - אפ"ה מצטרף עי"ש, ומסביר הערוך השלחן (סי' נ"ה סע' י"ג) שלכן עומד בתפילה עדיפא מישן, ראשית, כפי שמחלק הט"ז בעצמו, מפני שהעומד בתפילה הרי יכול לשתוק ולשמוע

הקדיש והקדושה. ועוד, דהעומד בתפילה הרי הוא עוסק בצרכי שמים [ועי"ש דס"ל לפסוק דהעומדים בתפילה יוכלו לצרף עד ד'].

על מה דאיתא בשו"ע דמי שמתפלל ואינו יכול לענות או שהוא ישן אפ"ה מצטרף עמהם, מסביר המג"א (סק"ח): דאכל בי עשרה שכינתא שריא. וכתב הר"ל [בין חביב (סי' ט"ו): ואולי לפי זה הוא הדין ג' או ד'] [שאינם יכולים לענות] ונשאר הרוב, עכ"ל. וכותב המג"א: ולי נראה דאין להקל כל כך, דהא עיקר ראיית מהרי"ל (שו"ת סי' ק"ג) מאחר דאיכא מאן דאמר (ברכות מז:): דקטן המוטל בעריסה מצטרף אע"פ שאינו יכול לענות, ואף דלא קיימא לן הכי, היינו שאין השכינה שורה אלא על גדולים וכו', עי"ש. וא"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון. מה גבי קטן, דוקא אחד ולא ב', אף גבי ישן - אחד ולא ב'. וכתב מהרי"ל (שם) אע"ג דכתב הרא"ש דבעינן שיכוונו ט' לברכת הש"ץ כמו שכתוב סי' קכ"ד (סע' ד'), לא נהגינן הכי, דהא חזינן דאפילו מי שמושיח ואינו שומע - מצטרף.

בספר תפילה כהלכתה (פי"ג:כ"ז-כ"ח) איתא: לכתחילה אין להתחיל בחזרה [ר"ל בחזרת הש"ץ] בטרם סיימו תשעה מלבד הש"ץ תפילתם (משמעות לשון השו"ע סי' קכ"ד סע' א'), שבמידה ואין תשעה שומעים קרובים ברכותיו להיות לבטלה (שו"ע שם סע' ד') [ובמקומות שעלולים לצרף את המפסיקים באמצע החזרה בדיבור, טוב שהש"ץ יתנה שאם לא יענו תשעה לברכותיו, תהי' תפילתו נדבה (מ"ב שם ס"ק י"ט)]. ונראה שאין לצרף לתשעה אחד המתפלל עם הש"ץ מילה במילה (עיין מ"ב סי' קכ"ד סק"י).

ויש שנטה להקל ולהסתפק בשבעה או אפילו ששה שסיימו (מג"א סי' נ"ה סק"ח).

למעשה יש שהכריעו שאין להקל בפחות משמונה (שם ע"פ מהרי"ל) אכן מן הדין אין להתחיל בפחות מתשעה (משמעות דברי מ"ב סי' קכ"ד ס"ק י"ט).

האריך אחד מהעשרה בתפילה, יש שכתב שבמדה וימתינו לו יתפזרו המתפללים, רשאים להתחיל בחזרה אפילו לכתחילה. ויש סוברים שלחזרה זו - דין תפילה בציבור גמורה [חיי אדם (כלל כ"ט סי' א') - דוקא אחד, ושו"ת ציץ אליעזר (ח"יב סי' ט'), ובפרט בשחרית כשהציבור ממריים למלאכתם].

ועיין בספר אשי ישראל (פל"ד סע' ט') דאיתא שם: אם יש ששה אנשים שלא התפללו יכולים לצרף עוד ארבעה אנשים, שאינם מתפללים עמהם ויתפללו הששה לכתחילה יחד את כל תפילת שמונה-עשרה בלחש ואחר-כך יאמרו את כל חזרת הש"ץ, ואף מי שלא התפלל עמהם יכול להיות ש"ץ בתפילה זו וכו', ויש שמתירים לומר חזרת הש"ץ אף אם ארבעת הנוספים לא היו בזמן שהתפללו בלחש והששה התפללו ללא מנין, וכו'. ונחלקו הפוסקים אם באופן זה [שארבעה אנשים אינם מתפללים עמהם] נחשב לתפילה בציבור ויש שכתבו שרק לתפילת שחרית ומנחה אפשר לצרף מי שכבר התפלל ולא למעריב.

בספר אשי ישראל (פט"ו סע' מ"א-מ"ג) איתא: צבור שהתחילו להתפלל ויצאו חלקם עד שלא נשאר מנין, אם נשאר ששה אנשים שהם רוב מנין, מותר להם לסיים את הענין שהתחילו בו אבל אסור להתחיל ענין חדש גם אם הוא באותה תפילה. (עיין או"ח סי' נ"ה סע' ב'-ג').

אם יצאו לאחר שהתחיל החזן את חזרת הש"ץ, מותר לגמור את חזרת הש"ץ עם קדושה, וכן את הקדיש לתקבל שלאחר התפילה. ובתפילת שחרית מותר גם לומר את החצי קדיש שאחרי שמונה עשרה

[לפני "אשרי"], אבל הכהנים אינם נושאים את כפיהם, ומ"מ אומר הש"ץ אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת וכו'.

אם בתחילת תפילת שמונה עשרה שבלחש היו עשרה ויצאו מקצתן, בתפילת ערבית מותר לומר קדיש תתקבל, ובמוצאי שבת מותר גם לומר את החצי קדיש שאחרי שמונה עשרה. אבל בשחרית ומנחה, אף אם הי' מנין בתחילת תפילה שבלחש, אין לומר חזרת הש"ץ ולא שום קדיש, אם לא הי' מנין בתחילת חזרת הש"ץ.

ועיין ברמ"א (סי' נ"ה סע' ב') דעבירה היא לצאת. וכתב המ"ב (שם

סקי"ב): נ"ל שרוצה לומר אם אינו ממתין עד שיגמרו אותו הענין, אבל אם ממתין עד שיגמרו הענין, די בזה. ועיין מקור חיים (סי' נ"ה סוסע' ב' ד"ה בהג"ה) שמתקנת רבינו גרשום מאור הגולה וגדולים קדמונים שבמנין מצומצם לא יצא אחד מהם לאחר שהתחיל הש"ץ להתפלל, עד שיגמרו את התפילה.

ועיין ביאור הלכה (שם ד"ה ומ"מ) דנסתפק אם מותר לתשיעי לצאת אחרי שיצא העשירי, ועיין עוד אורח נאמן (סק"ד) דנוקט לאסור, דא"כ כולם ירצו לצאת, וגם דבחסר רק אחד אפשר בקלות למצוא אחר שישלים את המנין.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

PARSHAS MIKEITZ
© COPYRIGHT 2024
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש
רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש
לז"נ פעסא רחל בת דבורה

"אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נכון וחכם כמוך"
(מא:לט)

"Since Hashem has revealed all this to you [it is apparent that] there is no one as wise and understanding as you."

If Yosef had said that the wisdom that he possessed was not his, but rather G-d's, why did Paroh say that there was no one as wise as Yosef?

The *Dubner Maggid, Z'T'L'*, explained with a parable: A person collecting charity came to a wealthy businessman and requested a contribution. The wealthy man said to him, "Why do you come to me - I'm not wealthy at all. I borrowed money to buy my office building, and my huge inventory was all purchased on credit. Actually, I am very poor, for I have so many debts ..."

The person collecting replied to him, "While it is true that you may be in debt, you are far from being a poor man. To the contrary - the fact that so many people extended credit to you shows that they consider you wealthy, and are certain that you will be able to repay your debts. They would never give such a loan to me ..."

The same was true in regard to Yosef. If Hashem would not have considered him to be wise He would not have revealed all of His secrets to him, for the verse says Hashem gives wisdom to the wise - "יהיב חכמתא לחכימין" (דניאל ב:כא)

"שבע השבלים הטובות שבע שנים הנה וגו' ושבע השבלים הרקות שדופות הקדים יהיו שבע שני רעב" (מא:כו-ז)

"The seven good ears are seven [good years] ... the seven empty windscorched ears will be seven years of famine."

Why does the Torah use the present term *Heina* ["they are"] when referring to the years of plenty, while it used the future tense [*Yihiyu*] when alluding to the seven years of famine?

Hagaon Rav Shaul Katzenellenbogen, Z'T'L', of Vilna, explains that Chazal tell us that while the seven good years came in their entirety, the famine only lasted for two years until Yaakov came to Egypt and blessed Paroh. The

remaining five years of famine took place during the time of Yechezkel.

It was for this reason that the good years were referred to in the present tense, while the years of famine were referred to in the future tense.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

There is a discussion among the Poskim concerning one who recited in the *נסימ על הנסים* Chanuka "בימי מרדכי וכו'" instead of "בימי מתתיהו וכו'", and whether or not this might constitute a *Hefseik*.

In the journal, *B'nesivos Halacha* (#19, Chanuka p. 16) it cites the view of Hagaon Rav Avigdor Nebentzal *shlita*, that it is not considered an untruth, and hence a *Hefseik*, since the Gemorah (Menachos 64b) notes that Mordechai lived until the Chashmonaim's wars. Thus the miracles of Chanuka did actually take place "in the days of Mordechai".

ועיין בשו"ת שלמת חיים להגרי"ח זוננפלד זצ"ל (סי' שס"ט), דאיתא שם: והנה תחילת הנוסח "על הנסים וכו'" כבר יצא קצת מהזכרה בעל הנסים, והשאר לא יחשב כי אם כשח בשוגג מענין שלא שייך [דלא היו הפסק].

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Is it permissible to sleep in a Shul? In a Beis Medrash?
- 2) Is one obligated to sacrifice a limb of his in order to save his friend's life?
- 3) If someone's name is "Sholom", is it permissible to call him by his name in a lavatory? ["Sholom" is also a name of Hashem].
- 4) How much older was Yoseif than Osnas?
- 5) When were the last times that the regular Haftara for Parshas Mikeitz was read? When will the next time be [according to our *Luach*] [The issue revolves around when Parshas Mikeitz is not Shabbos Chanuka].
- 6) What did Osnas have in common with Bilam?
- 7) Why did Yoseif have his goblet placed specifically in the sack of Binyomin?
- 8) Why did Yoseif give his brothers changes of clothing?

- 9) If one lit Chanuka candles without reciting a Bracha, did he fulfill his Mitzva?
- 10) Nowadays that our homes are illuminated with electric lights, if one cannot afford both Shabbos candles and Chanuka candles, which should he buy?

ANSWERS

- 1) It is forbidden to sleep in a Shul [unless one studies there regularly]. However, it is permissible to nap in a Beis Medrash (Orach Chaim 151; 3-4. Rabbi Akiva Eiger, Z'T'L', questions if even this is permissible, see Mishna Berura 15-17).
- 2) According to the Rakanti, one is required to sacrifice a limb of his to save a friend's life. The Radvaz maintains that he is not obligated to do so - it is merely a *Midas Chassidus* (see Pischei Teshuva Yoreh Deah 157:15).
- 3) If someone's name is "Sholom", it is preferable not to call him by his full name in the lavatory. It is best to call him "Sholo" or "Sholon" (Mishna Berura 84:6).
- 4) Since Dina and Yoseif were exchanged when they were embryos from Rochel's womb to Leah's (see Targum Yonoson, Bereishis 30:21) we see that they were the same age. And since Chazal tell us in Meseches Sofrim (21:9) that Dina was six years old when she gave birth to Osnas, we can surmise that Yoseif was six years older than Osnas.
- 5) The last two times that Parshas Mikeitz was *not* Shabbos Chanuka were in תשפ"א and תשס"א. The next occurrence will be תת"א.
- 6) They were both blind in one eye - למכסה עתיק בשם - הוספות למדרש רבה במדרש רבה המבואר).
- 7) Since he was uncertain about the true identity of

- Binyomin, he had Binyomin "framed" to see if the brothers would exert themselves to save him. By standing up for him they indicated that he was their real brother (Moshav Zekeinim 44:12, Chizkuni 44:4).
- 8) To compensate them for causing them to tear their garments when the goblet was found in the sack of Binyomin (Panei'ach Raza and Chizkuni on 45:22).
 - 9) According to the Mor U'ketzia (672) one would not be *Yotzei*, since the Brachos are part of *Pirsumei Nisa*, while according to Hagaon Rav Shlomo Zalman Auerbach Z'T'L' (Halichos Shlomo, Tishrei-Adar 16:5 note 20), one would be *Yotzei* (see M.B. 676:4 in the name of Hagaon Rebbi Akiva Eiger).
 - 10) Chanuka candles (see Be'eir Moshe XI:17 and Halichos Shlomo 13:9).

NOW AVAILABLE

The sefer נר מתהיהו is available for purchase:

- in seforim stores
 - via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
 - by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
- Please be in touch via email.

The sefer מצא טוב on שמחות and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

*The material for this issue has been reprinted
from previous years*